

Nieuwsbrief

Jaargang

08

Nummer

25

december 2016

NIEUWSBRIEF JOE ENGLISH, KUNSTSCHILDER

*Zalig Kerstfeest en onze beste wensen voor 2017
vanwege de leden van de vzw Joe English, kunstschilder*

Vader
Pat
Tony
Maggie
Gibben
Michiel
Joe
Jetje

Onze beste wensen voor 1910 vanwege de familie English

Ingekleurde pentekening van Joe English, (16,5 x 10,6) december 1909, schenking uit het archief van familie Denys (Roeselare) met van links naar rechts: Vader Henry, Patrick, Antoinette, Margareth, Gabriëlle, Michiel, Joe, Henriette English.

Colofon

Verantwoordelijke uitgever:

Joe English, Kunstschilder vzw
Vuldersreitje 2, 8000 Brugge
www.joe-english-kunstschilder.be

In dit nummer

Beste kunstvriend pag.2
Met kop en schouders pag.3
Kunstkaarten bestellen..... pag.6
Vrienden van de vzw Joe English,
kunstschilder pag.7

Beste kunstvriend,

Bent u ook op zoek naar een origineel cadeau voor de eindejaarsfeesten? Dan kunnen wij u alvast het pas verschenen boek *“Onsterfelijk in uw steen”* * aanbevelen. Dit jaar is het honderd jaar geleden dat het Heldenhuldecomité werd opgericht door dokter Verduyn. Aan Joe English werd gevraagd om een ontwerp te tekenen voor het graf van de Vlaamse frontsoldaten die sneuvelden tijdens de ‘Groote Oorlog’. Maar nog lang na WO I inspireerde men zich op het ‘Heldenhuldezerkje’. Het boeiende verhaal over het ontstaan en de evolutie van deze dodencultus wordt niet alleen in tekst maar ook in beeld verteld. Want dat is het originele van dit werk: de achterkleinzoon van Joe, Sam Vanoverschelde kreeg als kunstfotograaf de opdracht om de resterende zerkjes die in Vlaanderen verspreid staan te visualiseren. In deze nieuwsbrief brengen wij het verhaal van zijn zoektocht langs de vele officiële maar ook minder bekende begraaf-sites. Hij is natuurlijk een bevoorrechte *‘bedevaarder’* naar deze graven van het IJzerfront, maar hij is ook een kind van deze tijd. Hoeveel jongeren in Vlaanderen kennen nog de ‘Heldenhulde’ van de vorige generaties? Met zijn kunstige beelden slaagt hij er in om deze vergane glorie uit de vergeethoek te halen. Zo vraagt hij respect voor dit Vlaamse erfgoed. Beelden spreken zonder woorden: hij besluit zijn fotografisch verhaal met een ‘Ziel’ in verhakkelde toestand. Wie ontfermt zich over deze ruïne?

Minister-president Geert Bourgeois zet mee zijn schouders onder dit project, hij opende op 17 november 2016 de fototentoonstelling die aansluit bij de uitgave van dit boek. Wij nodigen u graag uit deze te gaan bekijken in de Paterskerk in Roeselare die loopt tot 15 december 2016. Het is nu aan ons, aan de families en vrienden om deze soldatengraven te herstellen, te onderhouden en te bewaren. Indien men dit wenst, biedt de Vlaamse Vredesvereniging VOS hun inhoudelijke en logistieke ondersteuning aan.

Veel leesgenot met onze vijftiengste Nieuwsbrief !

Piet De Baere

Co English

* Seberechts Frank (red), *Onsterfelijk in uw steen. Soldatengraven, Heldenhulde en de Groote Oorlog*. ADVN, Antwerpen en Uitgeverij Vrijdag, 2016, 240 blz., 29 euro.

Voor meer info en bestellingen betreffende deze uitgave, <http://heldenhulde.be/publicatie/> of www.advn.be
- www.vosnet.be

Vragen tot medewerking

Wij kregen volgende vragen tot medewerking:

- Vanwege de Heemkundige kring ‘Osschaert’ aan de tentoonstelling *‘Communicatie tijdens de Groote Oorlog’* van 25 sept. tot 30 okt. 2016 in Hamme-O.VI. Met begeleidende brochure (56blz.) door Freddy Huylenbroeck. Uit ons archief bezorgden wij prentbriefkaarten, briefpapier en omslagen van tijdens WO I en de scan van een brief vanwege Clements De Landtsheer aan Joe over het briefhoofd ‘Vliegt de Blauwvoet...’
- Vanwege Jan Van der Fraenen, wetenschappelijk medewerker aan het Koninklijk Legermuseum, over de portrettekening van Firmin Deprez door Joe English. Artikel te verschijnen in het Jaarboek KLM-4, najaar 2016.
- Vanwege Sam Vanoverschelde vzw Visual Kitchen, Brussel, aan het kunstfotografisch project *‘Het Mystische landschap’* (werktitel) voor Gone-West 2017. Met medewerking van het Museum aan de IJzer. Wordt vervolgd.

Met kop en schouders...

Sam Vanoverschelde, augustus 2016

Het monument dat ik bij mijn zoektochten naar de Heldenhuldezerken als eerste passeer, op nog geen honderd meter van mijn woning in **Brussel**, is het oorlogsmonument van het 9de linieregiment, aan de kop van de Diksmuidelaan. De hele buurt, opgetrokken op de gedempte dokken van de oude haven, heeft straatnamen die herinneren aan de slagvelden van de eerste wereldoorlog. Rond hun voormalige kazerne ligt de Haelenstraat, de Passchendaelestraat, de Houthulst Woudstraat, de Diksmuide- en Ieperlaan. Op de straatnaamborden staat een woordje uitleg, nog in oud-Nederlandse spelling. Het zorgde er ongetwijfeld voor dat de rekruten die er hun drie dagen medische keuring moesten ondergaan, goed ingeprent werd aan welke heroïsche daden ze zich moesten spiegelen als militair. In de Diksmuidelaan staan dagelijks mannen te wachten om her en der in de stad zwartwerk te verrichten. Sub-Sahelianen en verre Oostblokkers proberen met subtiele handgebaren de voorbijrijdende automobilisten te wenken. Als ik er een foto neem, word ik direct tot de orde geroepen: niemand wil op de foto... Ook op de panoramische foto aan de muur van het Klein Kasteeltje, dat ondertussen een vluchtelingencentrum is, zijn hier en daar gezichten weggekrabd. Op het begeleidend plakkaat staat in krakkemikkige letters *'Fuck Belgium!!!'* geschreven. Op een of andere manier is er in die honderd jaar dus niet veel veranderd. De macht van de staat zorgt voor frustratie.

Cat1. BMB De Panne - Franciscus Van Hissenhove
Soldaat 7de Linie
° Wilrijk 2-10-1893
+ 20-07-1918

Cat3. Gem. begraafplaats Hoogstade - Jer. Maes echtg. van Marg. Deweerdt
VI. goudstrijder 17de Linie
° St. Ricquiers (Sint Rijckers?) 25-12-1887
+ Hoogstade 06-2-1930
(aandenken van de makkers - RIP)

Cat4. Gem. begraafplaats Veurne - Samuel De Vriendt
(Schaarbeek, 14 november 1884 – Sint-Antonius-Brecht, 26 juli 1974)
zijn echtgenote Godelieve Therssen

In het idyllische **Zondereigen**, kerkdorp bij Baarle-Hertog, vind ik een Heldenhuldezerk met een opschrift dat nauwelijks leesbaar is door de hoge zomerzon. Ik probeer te voelen, met een potlood het reliëf van de letters te volgen en uiteindelijk pruuts ik een dubbel blad uit het midden van mijn notitieboek. Ik begin naarstig te wrijven tot mijn zachte potlood het helemaal begeeft. Het is niet echt een graf maar een herdenkingsmonument voor drie dorpsgenoten. Op de dekplaat staat een leeuw gegraveerd, naar het model van de oorspronkelijke zerken. Met mijn doordruk-geklungel kan ik bovenaan ontcijferen *“Geen groter liefde bestaat er dan zijn leven te geven voor zijne vrienden”* en onderaan *“Heldenhulde voor de oudwapenbroeders der parochie, een gebed aub”*.

In **Vosselaar** komt de hele naoorlogse ideologische problematiek vormelijk naar boven. Bij het betreden van het kerkhof vind je links een pad, afgelijnd door twee rijen geblokte kruisen, dat naar een Belgisch herdenkingsmonument leidt. Daar tegenover, netjes gespiegeld, Heldenhuldezerken langs een pad dat eindigt op een bakstenen monument, bekroond met een massieve AVV-VVK kruiskop. De soms scheefgezakte Heldenhuldezerken van diverse vorm en allure zien er een beetje aandoenlijk uit tegenover de strakke, uniforme hoofdstenen aan de overkant. Maar aan weerszijden werden ze met ornamenten gepersonaliseerd. Hier kon je niet anders dan keuzes maken: links of rechts van de centrale laan.

In **Herent**, waar ik eigenlijk niet eens moest zijn, stoot ik, naast een ietwat verkommerd ereperk in de verste uithoek van het kerkhof, op een unicum tussen de gewone graven in. Een steen in dezelfde vorm als de Belgische oudstrijdersgraven. De tricolore cirkel vertoont geen kruis of leeuw, maar er is een AVV-VVK in reliëf aangebracht.

AT: praalgraf op Tereken, Sint Niklaas
De heer A.Cools 1891-1950
en zijn echtgenote
L.Thierens 1889-1968

Cat3. Gem. begraafplaats Ieper - Renaat Denys
° kortrijk 23-9-1894
+ Ieper 28-7-1937
echt. van Anna Faes
° 29-1-1892
+ Ieper 20-6-1971

In **Bazel** bij Kruibeke strand ik eerst op twee ‘afgeleiden’ - ik ben ze gemakshalve als “categorie 5” (type 5) gaan bestempelen - om iets verderop twee authentieke Heldenhuldezerken te vinden. Mooi naast elkaar, gelijkmatig verzakt, met strak rond de kruiskop een vaal tricolore lintje gespannen, waarschijnlijk nog van de laatste 11 november viering. De gevoeligheden een beetje kennende van de vele schakeringen in het flamingantisme bemerk ik dat het evengoed de ‘Dietsche’ vlag zou kunnen verbeelden. In die gedachte stap ik ook even op een massief houten Berkenkruis af, om op weg daar naartoe op een andere merkwaardigheid te stoten. Een zerk die ongetwijfeld van dezelfde makelij is als de twee vorige Heldenhuldezerken, getuige de gelijk afhangelende schouders en de gegraveerde blauwvoet. Op het nagenoeg horizontale litteken van de breuk zit een oude laag witte specie. De kop moet er dus al eens terug op gezet geweest zijn, maar is nu spoorloos. Een oude vete, een parafernaliajager of beide, wie zal het zeggen? Om misschien toch geen sterk verhaal te missen vraag ik het aan de stijlvolle bejaarde dame die ook al de hele tijd op het kerkhof rondstruint. Of zij er misschien iets meer van weet? Dat weet ze dus niet, maar na wat uiteindelijk een gesprek van anderhalf uur wordt heb ik in flarden haar halve levensverhaal gehoord. Onder andere over haar grootoom, Amedee Verbrugge, kasseilegger, oorlogsvrijwilliger en later schepen van Bazel die begraven ligt onder een van de twee “categorie 5 zerken” die ik eerst vond. Ze vertelt me dat hij ondertussen een standbeeld heeft gekregen aan de kerk. Als ik even later op zijn sokkel klauter om een close-up van zijn gezicht te nemen, merk ik dat zijn neusgaten vol mos zijn gepropt. Alsof een grapjas zo natuurgetrouw mogelijk zijn neushaar wou nabootsen.

Ik heb de catalogus van het echtpaar Hendryckx-Ryckeboer op het archief van het ADVN kunnen inkijken, toch een beetje de genesis van het werkstuk dat nu voor ligt. Ze categoriseerden nog niet, maar registreerden zo goed en zo veel het kon. Samen met de officiële lijst levert het me een pak plaatsen op om te bezoeken maar ook een paar raadsels die ik nog moet zien op te lossen. Zo loop ik vruchteloos langs drie kerkhoven op het grondgebied **Evere**, vind niets op het kerkhof van **Heusden** (Limburg en Oost-Vlaanderen) en in **Klerken** is ook al niets meer. In **Ukkel** loop ik langs drie kerkhoven op zoek naar het graf van Aloies De Maeyer om hem ‘en stoemelings’ op **Tereken** in Sint-Niklaas aan te treffen. Of stuurt mijn ma me naar **Booitshoeke**, die op geen enkele lijst stond, waar ze een Heldenhuldezerk vond van “Anna Fischer, Budapest 1916 - Veurne 1927”. Elf jaar oud? Weer een mysterie erbij. Omdat ik de eerste dagen ook soms lukraak aan een kerkhof stop vind ik er Heldenhuldezerken van “categorie 3” die ook niet in het archief geregistreerd zijn. Het sterkt het vermoeden dat er meer moet zijn dan we momenteel kennen en staft de oproep aan de Vossen om nog eens een ‘effort’ te doen. Even langs het plaatselijke kerkhof passeren. Baat het niet, dan schaad het niet.

Cat2. Gem. begraafplaats Watou - Gebroeders Faes
 Gaston: 1e jagers te voet, 20j, + Adinkerke 8-10-1919
 Georges: 3de linie, 23j, + Reninge 8-11-1915
 Jerome: Grenadier, 24j, + Roeselare 24-7-1917

Gem. begraafplaats Booitshoeke - Anna Fischer
 ° budapest 1916 - + veurne 1927
 speciaal geval...

Als ik na enkele weken de vier windstreken van het land heb gezien begin ik aan de kern van de zaak: de meest oorspronkelijke en soms best bewaarde Heldenhuldezerken, geconcentreerd in de Westhoek en Bachten de Kupe. Ook hier gaat het van totaal verkommerd tot meticuleus onderhouden, al naargelang de gevoeligheid voor de geschiedenis terzake waarschijnlijk. Of is het toch nog ideologisch? Het moet gezegd dat de Heldenhuldezerken op de Belgische Militaire Begraafplaatsen met de nodige zin voor authenticiteit worden onderhouden. De oorspronkelijk geschilderde opschriften moeten ze al niet meer jaarlijks vernieuwen, dat doen ze in **Watou** of **Beveren aan de IJzer** bijvoorbeeld wel. Maar het beton van de huldezerken is veel minder duurzaam dan de blauwe steen van de overheden. Daar getuigen de vele afgebroken hoeken en de door betonrot verhakkelde exemplaren van die ik overal te lande tegenkom. Met die van **Zittaart** (bij Meerhout, Turnhout) als een extreem exempel: waarschijnlijk sinds haar oprichting onaangeroerd gebleven, daardoor ook het meest verweerd en archeologisch gezien dus interessant.

Op de militaire begraafplaatsen begin ik altijd te grinniken achter mijn lens. Hoe die ‘gewone Vlaamse jongens’ honderd jaar later uiteindelijk, letterlijk met kop en schouders erboven uitsteken, her en der tussen de strak in het gelid afgelijnde perken. Alsof ze telkens weer binnensmonds vloeken: “Ze kunnen ze kussen... die hautaine militaristen, ‘k doe hier niet meer mee.”

In **Hoogstade** op het BMB wordt het mij voor de eerste keer te veel. Op een bankje voor het kerkhof noteerde ik bij het buitengaan: “’t Is al wel als het strakke perken zijn of eclecticische kerkhoven. De vorm zorgt voor afstand, de compositie primeert, het kader bepaalt. Namen, zerken, data of leeftijden, het kan allemaal geen kwaad. Maar hier hebben ze er iets persoonlijks aan willen geven. Er ligt her en der een steentje voor de uniforme zerk, op zich niets abnormaals. Hier hebben ze de geschiedenis een gezicht gegeven in een sober email plaatje, met een boodschap die in de ziel kerft. Een dankbare mens die een onbekende soldaat omhelst. Een vrouw die nauwelijks van haar huwelijk heeft kunnen genieten en vijfenvijftig jaar alleen in het leven heeft gestaan. Ze hebben het koppel een tiental jaar geleden verenigd. Je zou haast willen hopen op een leven na de dood, een hiernamaals. ’t Zou de rottigheid in de wereld - gisteren is er die miserie in Nice geweest, Quatorze Juillet - in perspectief zetten. Maar er is geen perspectief voorbij dit leven, ’t is hier en nu dat het moet... och, nu ga ik weer bleiten.”

Mijn pelgrimage naar de meer dan tachtig kerkhoven leidden me uiteindelijk niet alleen naar de oorspronkelijke zerken, netjes in vier categorieën ingedeeld. Ze confronteerden me vooral met de vele afgeleiden en de flamingante symbolen. Al snel is het oog geoefend en het scant bij het betreden van elk kerkhof de rijen af. Ik haal al van ver de kruiskoppen eruit, been recht op het doel af, om onderweg plots op een ronduit potsierlijk exemplaar te stuiten. Omdat ik al van kindsbeen af het oorspronkelijk ontwerp ken, dat mijn overgrootvader voor zijn vriend tekende, herken ik een categorie 1 zerk ondertussen blindelings: de verhoudingen kloppen netjes volgens de gulden snede. Maar de keikop die uit overtuiging zo’n zerk wil, volgt geen regeltjes en schrijft zijn eigen verhaal, tekent zijn eigen zerk. Joe als funeraire trendsetter. Fair enough, uiteindelijk zorgt een sterk ontwerp altijd voor navolging in vele maten en soorten. Het is die vorm en de vervaging ervan die ik heb mogen bestuderen. Het voortschrijden van de tijd vervormt een oorspronkelijk idee: de mens zet de geschiedenis naar zijn hand, volgens dat het hem best uitkomt.

Verklaring bij de categorieën:

cat1. zerkjes die tijdens of kort na WO I werden opgericht voor gesneuvelde soldaten (tot 1925)

cat2. Zerkjes die later na 1925 werden opgericht (bvb. IJzertoren, Zonnebeke, Watou) voor gesneuvelde soldaten.

cat3. Zerkjes die later werden opgericht bij het overlijden van oud-strijders (vaak met een VOS-kenteken)

cat4. Zerkjes of gedenktekens, herkenbaar geïnspireerd op de H.H.zerkjes

AT (Apart type) er zijn in Vlaanderen grafzerken die één of meerdere elementen gebruiken van H.H.zerkjes

Kunstaarten en catalogus bestellen

Ondergetekende : naam, voornaam, adres en handtekening.

.....

Bestelt hierbij reeks(en) 7 kunstaarten (K 1 tot 7) = 14€ per reeks

Bestelt hierbij reeks(en) 4 postkaarten (P 1 tot 4) = 8€ per reeks

(2 € per kaart) verzendingskosten inclusief vanaf minimum bestelling van 1 reeks

En schrijft € over op rekening 121-0405563-84 van de vzw Joe English, kunstschilder,

met vermelding: ex. kunstaarten J.E.

* Bestelt hierbij ... ex Catalogus "Joe's Kunst" aan 20 € per boek.

Ook vriend worden kan door storten van 15€ per jaar / Steunend Vriend door gift van 50€ op rek. 121-0405563-84 van vzw Joe English, kunstschilder. Uw bijdrage is een financiële steun om verder te werken aan het A.B.C.D.E... van Joe's kunst, met de doelstelling een uitgebreide biografie te kunnen uitgeven over Leven en Werk van Joe English & Elisa Goedemé. Zo werken we samen aan het bewaren van hun kunst.

Vrienden van de VZW Joe English, kunstschilder

1. Twee schenkingen van grootvaders “die ons aan het werk zetten...!”

1908 of 1909 - Joe English op bezoek bij Achiel Denys

De **familie Heynderickx** uit Brugge bezorgde ons onlangs een onbekend schilderij van Joe English met de boodschap: ‘*uit de nalatenschap van ons grootvader Karel in Doesburg(Ndl.)*’. Het betreft “*De jongeling en de dood*”, gesigeneerd (r.o.) Joe English, niet gedateerd, olieverf op doek, 59 x 39 cm., ingekaderd. Na deskundige restauratie door C.W. in goede staat. Het schilderij wordt niet vermeld in de oeuvrecatalogus die P.C. De Baere opstelde in 1974. Voor beschrijving, datering, herkomst en de zoektocht naar de inspiratiebron verwijzen wij u naar onze website, ‘Joe English, poëzie en muziek in zijn schilderkunst’. www.joe-english-kunstschilder.be -Onderzoek

Daarnaast kregen wij enkele kleinere schenkingen van L.M. Roeselare, L.H. Tielt, M.D.J. Brugge, W.D. Kortrijk. M. & E.W. Hamme, zorgden voor een verrassing: 5 prentbriefkaarten uit de reeks ‘*Gudrun*’ getekend door Joe English en... verstuurd door Elisa Goedemé aan een vriendin in 1909.

De **familie Denys**, afkomstig uit Roeselare, bezorgde ons digitaal een unieke verzameling brieven, briefkaarten, foto’s en tekeningen uit het archief van hun grootvader Achiel Denys (1878-1933). Het geheel getuigt van de oprechte vriendschap tussen Achiel en Joe English en hun echtgenotes Margareta Schelpe en Elisa Goedemé van 1909 tot 1926. Een meer uitgebreid verhaal hierover zal volgen in de biografie over Joe en Elisa.

2. Vlaggen

T.V. (Brugge), schonk ons het pas verschenen vlaggenboek van de KSA-VKSJ. Eric Colenbier, Herman Leber, *'Hijs de Vlag!' Vlaggenrituelen in KSA en VKSJ in West-Vlaanderen*. Gullegem, Archiefwerkgroep, Altijd Jarig, KSA Noordzeegouw, juli 2016, 125 blz., 19 €. Rijkelijk geïllustreerd met o.a. enkele vlaggen van AKVS vervaardigd door Huis English in Brugge. Namelijk van de studentenbonden *'Moeringentelgen Blankenberge'* (p.10) en *'Kerelstede'* Veurne (p.39) en van de *'Romevlag'* *'Het meest merkwaardige vlaggenverhaal uit de geschiedenis van de KSA.'* (p.49-55). Het boek is een aanwinst voor de banistiek of wetenschappelijke studie van Vlag en Wimpel.

K.P. (Brugge), verraste ons na 90 jaar met *'Die seer scone historie (van) De Vlaamsche Vlagge'*, Tielt, 1926, 1058 blz. Geïllustreerd met de kaftomslag ontworpen door Joe (1910) en met info over Elisa die optrad als kunstzangeres voor de studenten met Vlaamse kunstliederen.

3. Vaandels door Henry English in Maldegem en Adegem

Op een winderige koude zondagnamiddag bezochten wij op Erfgoeddag 24.04.2016 de tentoonstelling *'Met Vlag en Wimpel'* in Maldegem. Voor die gelegenheid werd een brochure samengesteld *'Achter één Vlag geschaard. Vlaggen van Maldegemse verenigingen'* met foto's en wat commentaar. Tot onze grote verrassing ontdekten wij dat het vaandel van de *'Fanfaren St. Cecilia 1817-1895 Maldegem'* **geborduurd werd door Henry English in Brugge**. *"Het vaandel werd op zondag 14 juli 1895 ingehuldigd in aanwezigheid van het bestuur en alle de spelende leden der maatschappij"*. Erik Blomme van het gemeentelijk archief liet ons weten dat in het kasboek van de vereniging vermeldt wordt op datum van 28 juli 1895: *'Betaald door den heer Voorzitter aan den heer English (sic) te Brugge over maken van ons vaandel 235,50 frank'*.

Wat een ontdekking! Het is tot nu toe de enige bewaarde vlag of vaandel die wij kennen, persoonlijk door Henry vervaardigd, nog voor 1900 ! Huis English zou pas vanaf 1907 meer bekendheid krijgen voor zijn vlaggen door de vele ontwerpen getekend van Joe. In dezelfde brochure wordt ook het vaandel *'Verenigde Vrienden en fanfare'* 1893, van de fusiegemeente Adegem afgebeeld. *"Vervaardiger of schenker zijn voor zover we weten niet bekend"* vermeldt de brochure. Onze veronderstelling is dat dit vaandel ook gemaakt werd door Henry English, gezien de gelijkaardige structuur en datering van dit vaandel en zijn vriendschapsbanden met de familie De Baedts uit Adegem.

Joe English